

ΜΝΗΜΟΣΥΝΑ

Ἐβανταί, Ἐλαμιάδης, Τάδης
Ἐνύχης, Ἐλαμιάδης, Λαμιαδίας

ΓΕΩΡΓΙΟΣ ΒΙΖΥΗΝΟΣ

Ἐπίγραμμα Ἀνακρινίου ἐν Θράκῃ.

Ὁ Βιζυηνὸς εἶν' ἕνας τύπος διανοούμενου, ποῦ ἀντιπροσωπεύει δλάκερο τὸ Θρακικὸ κόσμο τῆς ἐποχῆς του.

Πρόβαλε σὲ μιὰ πνευματικὴ κίνηση, ποῦ ἄρχισε νὰ νεωτερίζει ὄχι βέβαια μέσα στὴν ἴδια τὴν τουρκοκρατημένη Θράκη, μὰ ὄξω, στὶς λεύτερες ἑλληνικὲς χῶρες, ὅπου κυβερνοῦσαν ρωμαλεοὶ καὶ δυνατοὶ ὁ σκολαστικισμὸς καὶ ὁ ρωμαντισμὸς, ποῦ μόλις ἄφηναν κάπου-κάπου ν' ἀκούεται καὶ ἡ φωνὴ τῆς πραγματικῆς καὶ φυσικῆς ζωῆς. Μέσα σὲ πνευματικὴ κίνηση μίμησης καὶ γλωσσικῆς τεχνοτροπίας ἀπομακρυσμένης ἀπὸ τὴ ζωντανὴ τῆς φυσικῆς γλώσσας ἐκδήλωση. Ὡς τέτιος τύπος ξεκίνησε ἴσια ἀπὸ τὴν ἔνδοξη κλασικὴ ἐποχὴ με τὸν Κόδο του, προβάλλει κατόπι γνήσιο τέκνο τῶν βυζαντινῶν καιρῶν, ὡς ποῦ ἀρχίζει καὶ δείχνεται συγχρονισμένος με μιὰ δυνατὴ προσπάθεια νὰ πετάξει μόνος του, χωρὶς τὴ βοήθεια καμμιανοῦ, ποῦ αἰσθάνονταν ἄλλοτε τὴν ἀνάγκη του, ἢ νὰ τὸν μιμηθῆ, ἢ νὰ τὸν μεταχειριστῆ στήριγμα στὸ πέταμά του, χελιδόνι αὐτὸς στὶς δυνατὲς φτεροῦγες γερανοῦ.

Πρῶτος αὐτὸς, μέσα ἀπὸ τὴν πνευματικὴ κίνηση, ποῦ περιορίζονταν στὸν ἀσφικτικὸν ὄριζοντα τῆς Πόλης, βγῆκεν ἔξαφνα ἀντάρτης ἀπὸ τὴ σιωπηλὴ Θράκη, κι' ἀφήνοντας τὴ δουλικὴ παράδοση ποῦ κυριαρχοῦσε στὸ Βόσπορο, πέταξε, πλανήθηκε, κουράστηκε, σταμάτησε, πάλι ξαναπέταξε μόνος του, καὶ τέλος κατατοπίστηκε μέσα στὴν Ἀθήνα γιὰ νὰ γίνεῖ ἀπὸ Θρακικὸς, πανελλήνιος πρόδρομος λογοτεχνικῆς ἐργασίας ἀνήμπορης ν' ἀρνηθῆ τὴν ἐπίδρασή του στὸ τραγούδι καὶ πλιότερο στὸ διήγημα. Γιατί, ἂν βλέπουμε στὰ ἔργα του τὸ χαρακτηριστὴ τῆς πνευματικῆς κίνησης τοῦ καιροῦ του, ὅμως ἔχουμε καὶ μιὰ σημαντικὴ του προσπάθεια στὸ ἀνοιγμα καινούριου δρόμου, ποῦ δουλεύει θαρρετὰ νὰ τὸν ἀνοίξει μ' ἄλλους μαζί.

Προικισμένος με μιὰ φλέβα ἐξαιρετικὰ γιὰ νὰ λαξέψει τὸ στίχο καὶ νὰ πλέξει τὸ διήγημα, πρῶγμα ποῦ τὸν ἔσπρωξεν ὀρμητικὰ στὴ σπουδὴ καὶ στὴ μάθηση, δὲν ἔγινε μόνο γερός ἐπιστήμονας, μὰ κι' ἕνας ποιητὴς ποῦ δούλεψε διαφορετικὰ τὸ στίχο ἀπὸ τοὺς σύγχρονούς του καὶ διηγηματογράφος τόσο δραματικὸς, ποῦ δικαιωματικὰ παίρνει τὴ θέση του ἀνά-

Ἄχαμνοσύν' (ἤ) ἡ κακία, ἡ κακιὰ διάθεση.

— Ἡ ἄχαμνοσύν' σου δὲ λέγεται.

— Εἶδες δὲ ἄχαμνοσύν'! Ὁ δουνιάς σάστσε.

Ἄχερα (τὰ) τᾶχυρα.

— Ψύλλους στᾶχερα γυρεῦ' κι αὐτός, λεπτολογεῖ δηλαδή.

— Λόγια σὰν ἄχερα=λόγια ἀλαφρά σὰν ἄχυρα, δηλ. ἀνόητα κι ἀσήμαντα.

— Ἄχερα ἔχ' ἢ κούτρα σ' ἐσένα, δηλ. δὲν ἔχει διόλου μυαλό.

— Αὐτὸς τρώει ἄχερα : εἶναι κουτός.

— Δὲν τρώγω ἄχερα, κουζοῦμ, δὲν εἶμαι δηλ. ἀνόητος καὶ ἄμυαλος.

Ἄχρειγια (τὰ) τὰ μὴ σεμνά.

— Μητέρα λεγώ, μῆκανε αὐτὸς ἄχρειγια.

— Τοῦλγα ἄχρειγια ἔρε, ἔκανες τὸ παιδί μ' ;

— Ἄχρειγια πράματα δὲν κάννα τὰ καλὰ παιδιά.

— Τοῦλγα λόγια ἄχρειγια ἐν αὐτά ;

Ἄχρημάτιστος ἐπίθ. (χρηματῶ=ἔχω δύναμη, μπορῶ) κείνος ποὺ δὲ
χρηματεῖ, ποὺ δὲν ἔχει δυνάμεις.

— Ὁ γαβρός μου ποὺ λές . . . μαθὲ διὰ ἄχρημάτιστος, δὲ χρηματεῖ γιὰ τίποτα.

— Σὰν εἶσα σὺ ἄχρημάτιστος τί νὰ σὲ κάνω γώ . . .

— Τόσο ἄχρημάτιστη γυναίκα δὲν εἶδα.

— Ἄχρημάτιστη καὶ πολλακαμὲν=ἀνίκνη καὶ κακομοίρα.

Ἄψηλως' (ἤ) καὶ (τὸ) ἀψηλὸς τὸ ὕψος.

— Εἶδα, σοῦ λέει, ποὺ ἀνέβαινα ἐνα ἀψηλὸς—ἐνα βαγίρ' . . .

— Τόσο ἀψηλὸς ἄ πᾶμ ; γώ δὲ βάγω.

— Ἡ ἀψηλὸς' τὴ σπιτιοῦ.

— Τί ἀψηλὸς' ἐν αὐτὴ λεγώ ;

Ἄψιδες ξύλα καμπουριάρικα, βαθουλωτά, σκαφτά, ποὺ κάνουν τοὺς τρο-
χοὺς τῶν ἀμαξιτῶν.

μεσα στους πρώτους σύγχρονους και κατοπινούς που άνοιξαν τὸ δρόμο στὸ ἑλληνικὸ διήγημα. Ὁ μεγάλος Παπαδιαμάντης, ὁ ἤρεμος αὐτὸς κι' ἀσκητικὸς ζωγράφος τῆς ἀπλοϊκῆς καὶ θρησκόληπτης ζωῆς, κι ὁ κλασικὸς Καρκαβίτσας μὲ τὶς ὀμηρικῆς πινελιές του, ἀνυπόκριτα θὰ τοῦ σφίγγανε τὸ χέρι καὶ θὰ καταδέχονταν νὰ παρακαθήσει δίπλα τους ἂν εἶταν σύγχρο-

ΓΕΩΡΓΙΟΣ ΒΙΖΥΗΝΟΣ

νοι. Δυὸ πνευματικοὶ γίγαντες, πὸν ξεκίνησαν ἀπὸ ἀντίθετη ὁ καθένας καὶ ξεχωριστὴ ἑλληνικὴ γωνιά, μὰ πὸν ἀνταμώθηκαν μὲ τὸ Βιζυηνὸ πάνω στὸ πανελλήνιο πνευματικὸ ἀλώνι, ὅπου γίνεται ἡ ἀναγνώριση τῆς λογοτεχνικῆς ὑπεροχῆς. Κι' ἂν ἡ ὑπεροχὴ τῶν δυὸ ὁμότεχνῶν του εἶνε περισσότερο φανερὴ, ὅμως δὲν εἶνε καὶ τόσο κατώτερη σ' ἓνα Βιζυηνό, πὸν ἀρχίτερα πῆρε τὸν καινούριο δρόμο καὶ πὸν ὄχι λίγο τὸν χρωστοῦμε σ' αὐτόν.

Ἡ κριτικὴ ἀνάλυση τοῦ ἔργου τοῦ Βιζυηνοῦ εἶνε δουλειὰ διεξοδική καὶ δὲ θὰ γίνῃ μέσα σ' αὐτὸ τὸ μικρὸ συγκεντρωτικὸ κριτικὸ σημεῖωμα. Εἰδικοί κριτικοὶ ἀνάλυσαν καὶ ἔκριναν τὸ ἔργο του, ἀπὸ ἔποψη ποιητικῆ, διηγηματογραφικῆ καὶ λαογραφικῆ καὶ ἐξιστόρησαν τὸ βίο του μὲ συμπάθεια ξεχωριστὴ καὶ δίκαιη, ὅπως ταίριαξε στὸ ἄξιο τέκνο τῆς ἐρημωμένης τώρα Θράκης, ποὺ κλεῖ στὰ σπλάγχνα τῆς τὴν πατρίδα τοῦ ποιητῆ —τὴν περίφημη Βιζώ. Ἡ δική μας ὑποχρέωση εἶνε νὰ βάλουμε μ' εὐλάβεια τὰ λίγα αὐτὰ γιὰ τὴ μνήμη τοῦ πρώτου Θρακὰ λογοτέχνη ἀνάμεσα στὶς σελίδες αὐτές, ποὺ κάνουν τὴν ἀρχὴ νὰ περιμαζέψουν καὶ νὰ περισώσουν κάθε τι θρακικὸ καὶ νὰ τὸ καταστήσουν κοινὸ καὶ πανελλήνιο.

Ἄν εἶνε ἀλήθεια πὼς ὠρισμένοι ἄνθρωποι δημιουργοῦν τὴν Ἱστορίαν ἐνὸς λαοῦ, σπρώχνοντάς τον στὰ πεπωμένα του, ἄλλο τόσο εἶνε ἀλήθεια πὼς ἄνθρωποι προικισμένοι μὲ ξεχωριστὰ πνευματικὰ χαρίσματα, σπρώχνουν ἓνα λαὸ στὴν πνευματικὴ του ἀναγέννηση.

Κι' ὁ Βιζυηνός, ποὺ τόσο πρόωρα τοῦ στερήσεν ἡ Μοῖρα τὴ σκέψη κ' ἔτσι σκληρὰ τοῦ ἄρπαξεν ὁ χάρος τὴ ζωὴ, εἶνε ἓνας ἀπ' αὐτούς.

ΠΕΡ. ΠΑΠΑΧΡΙΣΤΟΔΟΥΛΟΥ

ΣΤΑΜΑΤΙΟΣ ΨΑΛΤΗΣ

Εἷς ἐκ τῶν λογίων Θρακῶν, οἱ ὁποῖοι διὰ τῆς ἐπιστημονικῆς δρασεώς των ἐτίμησαν τὴν ἰδιαίτεράν πατρίδα των, εἶναι καὶ ὁ **Στ. Ψάλτης**.

Οὗτος ἐγεννήθη ἐν Σ. Ἐκκλησίαις τῷ 1869 ἐκ καλῆς οἰκογενείας. Τὴν ἐγκύκλιον παιδευσιν ἔλαβε κατὰ πρῶτον εἰς τὸ σχολεῖον τῆς γενετείρας του, κατόπιν δὲ εἰς τὰ Ζαρίφεια Διδασκαλεῖα Φιλιππουπόλεως, τὰ ὁποῖα ἤκαζον τότε ὑπὸ τὴν διεύθυνσιν τοῦ ἀειμνήστου Πέτρου Παπαγεωργίου. Μετὰ ταῦτα ἐφοίτησεν εἰς τὴν Φιλοσοφικὴν Σχολὴν τοῦ Ἐθνικοῦ Πανεπιστημίου, τῷ δὲ 1894 ὑποστὰς τὰς διδακτορικὰς ἐξετάσεις ἔτυχε τοῦ βαθμοῦ ἀριστα.

Τῷ 1895 ὑπέβαλεν εἰς τὴν Φιλοσοφικὴν Σχολὴν τὴν ἐναίσιμον διατριβὴν του λατινιστὶ γεγραμμένην καὶ πραγματευομένην περὶ τοῦ γλωσσικοῦ ιδιώματος τῶν Σ. Ἐκκλησιῶν. Μετὰ τρία ἔτη τὴν μετέφρασεν εἰς τὴν Ἑλληνικὴν, τὴν συνεπλήρωσε διὰ λεξιλογίου καὶ διαλεκτικῶν κειμένων καὶ τὴν ὑπέβαλεν εἰς τὸν γλωσσικὸν διαγωνισμὸν τοῦ Συλλόγου «Κοραῆ», εἰς ὃν καὶ ἐβραβεύθη ὡς «πρότυπον ἔργον ἀκριβολόγου καὶ μεθοδικῆς — πλουσιωτάτης εἰς παραδείγματα — γραμματικῆς ἐρεῦνης τῆς γλώ-

σης, ἄριστον ἐπόδειγμα πρὸς σύνταξιν ὁμοίων πραγματειῶν καὶ περὶ ἄλλων τῆς γλώσσης ἰδιωμάτων», κατὰ τὴν κρίσιν τοῦ εἰσηγητοῦ τοῦ διαγωνίσματος. Τῷ 1905 ἡ μελέτη αὕτη ἐδημοσιεύθη εἰς τὴν Βιβλιοθήκην Μαρασλῆ ὑπὸ τὸν τίτλον *Θρακικά ἢ μελέτη περὶ τοῦ γλωσσικοῦ ἰδιώματος τῆς πόλεως 40 Ἐκκλησιῶν*. Δι' αὐτῆς ἐξετάζεται μὲ πολλὴν ἀκριβειαν ἡ φωνη-

τική, ἡ μορφολογία, ἡ παραγωγή τῶν λέξεων, τὰ κύρια ὀνόματα καὶ ὁ λεκτικὸς θησαυρὸς τοῦ ἰδιώματος τῶν 40 Ἐκκλησιῶν, ἐν τέλει δὲ δημοσιεύονται καὶ τέσσαρα παραμύθια, δι' ὧν λαμβάνομεν ἀκριβεστέραν εἰκόνα τοῦ ἐξεταζομένου ἰδιώματος. Παρηλθον τριάκοντα ὅλα ἔτι ἀπὸ τῆς συγγραφῆς τοῦ ρηθέντος ἔργου. Καὶ ὅμως οὐδὲν ἄλλο θρακικὸν ἰδίωμα δύναται ἀκόμη νὰ ἐπιδείξῃ πλήρη ἐπιστημονικὴν ἔρευναν. Τὸ ἰδίωμα τῆς Κομοτινῆς — ὀλιγώτερον τὰ τῆς ὑπολοίπου Ἀντικῆς Θράκης — ἐξετάσθησαν μὲ ἀξιόλογον ἐπιστημονικὴν ἀκριβειαν, ἀλλ' εἰς μόνα τὰ γε-

νικώτερα χαρακτηριστικά των ὑπὸ τοῦ Καθηγητοῦ κ. Στ. Κυριακίδου, πρὸς *Λαογραφίας Β'* (1910) σελ. 427 κ. ἔξ. καὶ *Λεξικογραφ. Ἀρχεῖον Σ'* σελ. 362 κ. ἔξ. Τοῦ ἰδιώματος τῆς Ἀδριανουπόλεως ἐξετάσθησαν μόνον τὰ ἐκ τῆς Τουρκικῆς πολιτογραφηθέντα στοιχεία ὑπὸ τοῦ *L. Ronzevalle*, *Les emprunts turcs dans le grec vulgaire de Roumélie et spécialement d'Andrinople* Paris 1912, τὸ δὲ ἰδίωμα τῆς ἐν Β. Θράκῃ ἑλληνικωτάτης Στενημάχου ἀκροθιγῶς μόνον ἠρευνήθη ὑπὸ τοῦ *P. Kretschmer*, *Zum Dialekt von Stenimachos*. (= Ἀφίερωμα εἰς

ΣΤΑΜΑΤΗΣ ΨΑΛΤΗΣ

Γ. Χατζιδάκιν σελ. 135 κ.εξ.). Ἡ ἀνάμειξις τῶν ἐξ Ἀνατ. Θράκης προσφύγων πρὸς τοὺς κατοίκους ἄλλων ἑλληνικῶν χωρῶν θὰ συντελέσῃ ἀναποφεύκτως εἰς τὴν ἀνάμειξιν καὶ τῶν γλωσσικῶν ιδιωμάτων των. Διὰ τοῦτο θὰ ἦτο εὐχῆς ἔργον νὰ ἐρευνηθοῦν ταχέως καὶ ἐφ' ὅσον εἶναι ἀκόμη καιρὸς καὶ τὰ λοιπὰ γλωσσικὰ ιδιώματα τῆς Θράκης. Αἱ φιλόξενοι στήλαι τῶν *Θρακικῶν* παρέχουν τὴν πρὸς τοῦτο εὐκαιρίαν. Δὲν χρειάζεται ἤδη παρὰ ἢ καλὴ θέλησις καὶ τὸ ἐπιστημονικὸν ἐνδιαφέρον τῶν λογίων Θρακῶν διὰ τὰ γλωσσικὰ ιδιώματα τῆς ἰδιαίτης πατρίδος των. Ἄς ἐλπίσωμεν καὶ ἄς εὐχηθῶμεν νὰ μὴ ἀργήσῃ νὰ ἐκδηλωθῇ.

Μετὰ ὀκτὼ ἔτη ὁ Στ. Ψάλτης ἐδημοσίευσεν γερμανιστὶ τὴν *Γραμματικὴν τῶν βυζαντινῶν χρονογράφων* (ἀπὸ τοῦ 6ου—13ου αἰ.)¹. Τὸ βιβλίον τοῦτο εἶναι προϊόν καὶ φιλοπονίας καὶ ἐπιμελείας ὑποδειγματικῆς καὶ—παρά τινος μεθοδικᾶς ἐλλείψεως του—θὰ εἶναι χρησιμώτατον βοήθημα δι' ὅλους τοὺς μελετῶντας τὴν ἑλληνικὴν γλῶσσαν, καὶ ἰδίως τὴν μεσαιωνικὴν περίοδον αὐτῆς.

Ἐκτὸς τῶν δύο τούτων αὐτοτελῶν ἔργων ὁ Στ. Ψάλτης ἐδημοσίευσεν εἰς τὴν Ἀθηρᾶν, τὸ *Λεξικόγιο Ἀρχαίων* κ. ἄ. πολλὰς καὶ ἀξιολόγους γλωσσικὰς πραγματείας, βιβλιοκρισίας κλπ.

Ἄλλ' ἂν εἰς τὰ ῥηθέντα ἔργα διαφαίνεται ὁ φιλότιμος, ὁ φιλόπονος, ὁ εὐσυνείδητος ἐπιστήμων, εἰς τὸ ἔργον του *Ἡ Θράκη καὶ ἡ δύναμις τοῦ ἐν αὐτῇ ἑλληνικοῦ στοιχείου* (ἐκ σελ. 367), δημοσιευθὲν εἰς τὴν σειρὰν τῶν *Ἐθνικῶν δημοσιευμάτων* τοῦ συλλόγου πρὸς διάδοσιν ὠφελίμων βιβλίων τῷ 1919, μᾶς παρουσιάζεται ὁ φιλόπατρις Ἕλληνας καὶ Θραξ. Τὸ βιβλίον ἀφιερώνεται «ταῖς ἀθανάτοις ψυχαῖς τῶν ὑπὲρ πατρίδος πεσόντων Θρακῶν ἀγωνιστῶν» καὶ ἀποτελεῖ πολύτιμον καὶ πειστικὸν συνήγορον τῶν θρακικῶν δικαίων. Δι' αὐτοῦ διακηρύττονται τὰ ἀπαράγραπτα δικαιώματα τοῦ θρακικοῦ ἑλληνισμοῦ, οὐχὶ ὅμως διὰ τῆς συνηθισμένης εὐκόλου πατριδολογικῆς κενολογίας, ἀλλὰ μὲ τὸ φῶς ἀκριβολόγου ἱστορικῆς ἐρεύνης, μὲ στατιστικὰς πολλὰς καὶ ποικίλας—οὐχὶ μόνον ἡμετέρας, ἀλλὰ καὶ βουλγαρικὰς, τουρκικὰς καὶ εὐρωπαϊκὰς—καὶ μὲ ἔλεγον ἀμερόληπτον τῶν ἐν αὐταῖς στοιχείων. Καὶ διὰ τῆς ἐρεύνης τῶν ἱστορικῶν πηγῶν, στατιστικῶν χαρτῶν, κλπ. καταδεικνύει ὅτι «πᾶσαι αἱ σλαβικαὶ καὶ βουλγαρικαὶ ἐπιδρομαί, αἱ ὁποῖαι κατέλιπον ἴχνη ἀνεξάλειπτα τῆς διαβάσεώς των καὶ ἐν αὐτῇ τῇ Πελοποννήσῳ ἀκόμη, ἀφῆκαν

¹) St. Psaltes, Grammatik der byzant. Chroniken (=Forschungen zur griech. und latein. Grammatik herausg. von P. Kretschmer und J. Wackernagel 2, Heft). Göttingen 1913 ἐκ σελ. XVI. 394 εἰς 8^ο.

τὴν Θράκην τὴν ἀποτελουμένην ἐκ τοῦ βιλαετίου Ἀδριανουπόλεως ἀνεπαφον. Οὐδὲν τοπωνύμιον σλαβικὸν ἢ βουλγαρικὸν δύναται τις νῦν εὑρεῖν ἐν τῇ ὀνομασίᾳ πάντων τῶν χωρίων, ποταμῶν, ὄρεων, πόλεων τῆς σημερινῆς Θράκης. Ἄπ' ἐναντίας πάντα τὰ τοπωνύμια εἶναι ἢ ἀρχαίας Θρακικῆς καταγωγῆς (Βιζύη, Ἐργίνης, Σηλυβρία) ἢ ἀρχαίας Ἑλληνικῆς (Ἀδριανούπολις, Χαριοῦπολις, Καλλίπολις, Σκοπός, Σκόπελος) ἢ μεσαιωνικῆς καὶ νεωτέρας (Σκεπαστός, Γέννα, Κρυόνερον) ἢ τέλος τὰ πλεῖστα Τουρκικῆς καταγωγῆς (ὡς ἐκ τῆς Τουρκικῆς κατακτίσεως). Οὐδὲν μεσαιωνικὸν σλαβικὸν ἐκτός τοῦ ὀνόματος Μαρίτσα τοῦ ποταμοῦ Ἐβρου ὅπερ ὁμοῦς ἐξηγεῖται, διότι ἡ ὀνομασία αὕτη ὀφείλεται εἰς τοὺς κατοίκους τῆς Β. Θράκης ἢ Α. Ρωμυλίας, ἐν ἣ ἔχει τὰς πηγὰς του καὶ τὸν πρῶτόν του ῥοῦν ὁ ποταμὸς οὗτος. Ὁ ἀκραιφνὴς ἑλληνικὸς χαρακτὴρ τῆς χώρας διέμεινε σταθερῶς τοιοῦτος μέχρι τῆς κατακτίσεως τῶν Τούρκων. Τοῦτο ἀποδεικνύουσιν αὐτοὶ οὗτοι οἱ ἱστορικοὶ χάρται (ἀγγλικοί, γαλλικοὶ καὶ γερμανικοί), οὓς παρέθηκεν ὁ Ρίτσοφ ἐν τῷ βιβλίῳ του: Les Bulgares dans leurs frontières historiques, ethnographiques et politiques. Berlin 1917. Ἐν αὐτοῖς δύναται τις νὰ ἴδῃ ὅτι ἡ σημερινὴ Ν. Θράκη ἢ ἀποτελοῦσα τὸ βιλαέτιον Ἀδριανουπόλεως οὐδέποτε ἀπειτέλεσε μέρος τοῦ βουλγαρικοῦ κράτους κλπ.

Τὴν φιλότιμον ἐπιστημονικὴν καὶ ἄλλην δρασίαν τοῦ Στ. Ψάλτου διέκοψε πρὸ ὀλίγων ἐτῶν ἀνίατον νόσημα, ὑπὸ τοῦ ὁποίου κατειρύνετο μέχρι τοῦ πέρυσιν ἐπισυμβάντος θανάτου του ἐν πλήρει ἀκμῇ τῆς ἡλικίας του. Ἐὰν ἀκόμη καὶ εἰς ἄλλας χώρας, αἱ ὁποῖαι διαθέτουν περισσότερας ἐπιστημονικῆς δυνάμεις, ἀπώλεια ἐνὸς καλοῦ ἐρευνητοῦ ἀφήνη πάντοτε αἰσθητὸν κενόν, εἰς τὴν μικράν μας Ἑλλάδα τὸ κακὸν εἶναι φυσικὰ πολὺ μεγαλύτερον. Ὁ πρόωρος θάνατος τοῦ Στ. Ψάλτου—ἐπιστήμονος οὐχὶ μόνον ἀρτίας μορφώσεως καὶ ζηλευτῆς φιλοπονίας, ἀλλὰ σπανίας χρηστότητος καὶ μετριοφροσύνης—ὑπῆρξε ζημία σημαντικὴ εἰς τὰς παρ' ἡμῖν γλωσσικὰς ἐρεῦνας, ἰδιαζόντως δὲ αἰσθητὴ εἰς τὸ Γραφεῖον τῆς συντάξεως τοῦ Ἱστορικοῦ Λεξικοῦ τῆς ἑλληνικῆς γλώσσης εἰς τὸ ὁποῖον ὁ Ψάλτης εἰργάσθη, ἐπὶ δεκαετίαν σχεδόν, μὲ ζῆλον καὶ ἐπιμέλειαν ὑποδειγματικὴν, μὲ ὑπέροχον ἀφοσίωσιν εἰς τὸ καθῆκον καὶ μὲ πεῖραν λεξικογραφικὴν ἀληθῶς δυσαναπλήρωτον.

Γ. Π. ΑΝΑΓΝΩΣΤΟΠΟΥΛΟΣ

Καθηγ. Πανεπ. Ἀθηνῶν

ΓΕΩΡΓΙΟΣ ΙΑΚΩΒΟΥ ΛΑΜΠΟΥΣΙΑΔΗΣ

Πρὸς τὴν Διεύθυνσιν τῶν «Θρακικῶν».

Διὰ τοῦ παρόντος σημειώματός μου ἐπιθυμῶ νὰ ὑποδείξω κυρίως τὸ καθήκον πρὸς δημοσίευσιν λεπτομεροῦς ἐργασίας περὶ τοῦ βίου καὶ τῶν ἔργων τοῦ διαπρεποῦς Θρακὸς ἱστοριοδίφου καὶ συγγραφέως, τὸν ὁποῖον κακὴ Μοῖρα ἀφῆρεσεν ἐκ τῆς χορείας τῶν εὐόρκων, φιλοτίμων καὶ φιλοπόνων τέκνων τῆς Μεγάλης Πατρίδος. Ἰδίᾳ δὲ νὰ καταβληθῇ προσπάθεια πρὸς διάσωσιν τῶν ἀνεκδότων ἔργων του.

Αἱ Θρακικαὶ μελέται του καὶ αἱ περὶ Ἀδριανουπόλεως μνημειακαὶ καὶ τοπογραφικαὶ ἐργασίαι του πρόκεινται ὡς πολὺ τιμητικὰ ὑποδείγματα ἐπιτελέσεως τοῦ πρὸς ἐκπόνησιν πατριδολογίας καθήκοντος.

«Ἡ Ἐκκλησιαστικὴ Ἀλήθεια» Κωνσταντινουπόλεως πολλάκις ἐδημοσίευσεν σχετικὰς πληροφορίας περὶ τοῦ Λαμπουσιάδου, καταχωρίζουσα καὶ ἔργα του, εἰς δὲ τὰ ἡμέτερα Μνημεία τῆς Ἱστορίας τῶν Ἀθηναίων» περελήφθησαν σπουδαιότατα ἀνακρινώσεις του ἀφορῶσαι εἰς τὸ περιηγητικὸν ἔργον του τοῦ ἐξ Ἀδριανουπόλεως Ἐπισκόπου Ναζιανζοῦ Ἰγνατίου (1772), ὡς καὶ περὶ τῶν Ἀθηνῶν ὡς πεπατημένης Ἐκκλησιαστικῆς Ἐπαρχίας.

Δ. Γ. Καμπούρογλου

Ἦουχα καὶ ἀπέριττα, ὅπως ἀρμόζει εἰς ἓνα σεμνὸν ἐργάτην τοῦ πνεύματος καὶ ἓνα διδάσκαλον τοῦ Γένους, ἀπέθανε πρὸ δεκαπέντε μηνῶν εἰς μίαν κλινικὴν τῶν Ἀθηνῶν—ὅπου κατέφυγε ὄχι πλέον νὰ θεραπευθῇ, ἀλλὰ ν' ἀνακουφισθῇ ἀπὸ τὰς δδύνας τοῦ μοιραίου του θανάτου—ἐβδομηκοντούτης καὶ τὸν ἐσκέπασε τὸ χῶμα τοῦ Ἰοστεφάνου Ἀστεως, ὅπου εἶχε τελειώσει τὰς γυμνασιακάς του σπουδὰς.

Ἄλλ' ἢ ἀνάμνησις τοῦ ἀγαθοῦ, ἀνεπιτηδεύτου, εὐφυοῦς, εὐτραπέλου καὶ ἀστείου πολίτου, τοῦ σοβαροῦ, ἐργατικοῦ, εὐμεθόδου, ἀφωσιωμένου καὶ εὐλικρινοῦς διδασκάλου θὰ παραμένῃ εἰς τὴν Θράκην αἰωνία καὶ ἀκοίμητος, καὶ διότι ἔσβυσεν ἡ πνοή του μακρὰ ἀπὸ τὴν ἀγαπημένην του Θράκην.

Γεννηθεὶς εἰς τὴν Ἀδριανούπολιν ἐκ γονέων εὐπόρων ἐπροτίμησε τὸ διδασκαλικὸν ἐπάγγελμα ἀπὸ κλίσιν καὶ ψύχωσιν πρὸς τὰ γράμματα, εὐ-

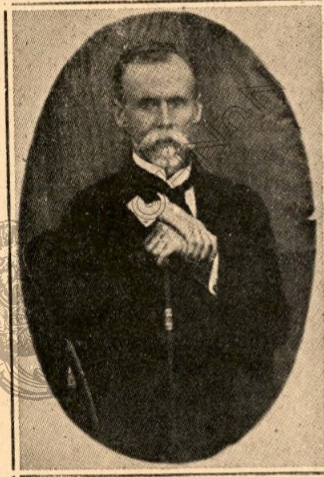
τυχήσας να διδάξη ἐπὶ 50 ὀλόκληρα συναπτά ἔτη εἰς τὴν Θράκην, Καβακλή, Λιουλιέ-Βουργάζ, Ραιδεστόν, Μάλγαρα, Σουφλίον, καὶ τὰ περισσό-
τερα χρόνια τῆς μακρᾶς διδασκαλίας του εἰς τὸ Γυμνάσιον καὶ πρὸ πάν-
των εἰς τὸ προσφιλέστατον Ζάππειον Παρθεναγωγεῖον τῆς Ἀδριανου-
πόλεως.

Ἄλλ' ἂν ὁ Λαμπουσιάδης διετέλεσε χρησιμώτατος διδάσκαλος μὲ τὴν
εὐγλωττίαν καὶ μεθοδικότητά του, ἀπαράμιλλος ὑπῆρξε ὡς ἔρευνητὴς τῆς
ἀγνώστου δυστυχῶς ἱστορίας τῆς
Θράκης.

Ἄν ἀληθεύῃ, ὅτι ἐκάστη ἱστο-
ρική περίοδος πρέπει νὰ κρίνεται
ἀπὸ τὰ ἔργα, τὰ ὁποῖα ἐδημιούρ-
γησε, ἐπίσης πρέπει νὰ ἀληθεύῃ,
ὅτι ἕνας ἱστοριοδίφης ἢ ἔρευνητὴς
πρέπει νὰ κρίνεται ἀπὸ τὰς συν-
θήκας, ὑπὸ τὰς ὁποίας ἀσχολήθηκε
εἰς τὴν ἔρευναν μιᾶς ἱστορικής πε-
ριόδου. Καὶ αἱ συνθήκαι αὐταὶ εἶνε
κάθε ἄλλο ἢ εὐνοϊκαὶ καὶ συντε-
λεστικαὶ διὰ μίαν κολοσσιαίαν καὶ
ἐπιπλωτάτην ἐργασίαν, ὅταν λεί-
πουν βιβλιοθηκαὶ μεγάλαι καὶ εἰ-
δικαί, ἀπαραίτητοι διὰ μίαν ἐπι-
στημονικὴν καὶ συστηματικὴν με-
λέτην, ὅταν δὲν ὑπάρχουν αἱ ἀπαι-
τούμεναι πηγαί, ἀπὸ τὰς ὁποίας θὰ ἐκρεύσονται τὰ ἀπαραίτητα στοιχεῖα.

Ἡ ἔρευνα τῆς σκοτεινοτάτης ἱστορίας τῆς Θράκης ἀπετέλεσε ἐπὶ 50
ἔτη τὸ εὐσεβὲς ἀντικείμενον, τὸν σκοπὸν τῆς ζωῆς του διὰ τὸν Λαμπου-
σιάδην. Ἄν ὄχι τόσον ἡ ἀρχαιοτάτη περίοδος τῆς Θρακικῆς ἱστορίας,
ἀποκλειστικῶς ἡ Βυζαντινὴ ἐποχὴ καὶ ἡ τῆς δουλείας ὑπῆρξε δι' αὐτὸν
τὸ θέμα τῶν ἀτελεντήτων μελετῶν του.

Καὶ ἔκλυτε ἀόκνως καὶ ἐπιμόνως πρὸ μιᾶς ἐπιγραφῆς ἢ ἐνὸς συν-
τοίμματος ἀγάλματος, ἀνακαλυπτομένων εἰς τὸ κρήνιον τῶν τειχῶν τῆς
Ἀδριανουπόλεως, ἐξήταξε μὲ λαχτᾶρα ἕνα νόμισμα Θρακικῆς πόλεως, τῶν
Ὀδρουσῶν ἢ τοῦ Κότυος. Ὅταν ἀνευρέθη ἡ ἐπιγραφὴ ΕΥΡΥΖΕΛΜΙΣ
ΣΕΥΘΟΥ ΠΡΙΑΝΕΥΣ, ἔγραψε τὴν ἐπιτυχῆ μονογραφίαν περὶ Εὐρυζέλ-
μιδος τοῦ Θρακός. Μία περικοπὴ Βυζαντινοῦ τινος συγγραφέως καὶ τινα
νομίσματα τὸν ὠδήγησαν νὰ γράψῃ τὴν πραγματείαν του περὶ τῆς Δε-

ΓΕΩΡΓΙΟΣ ΛΑΜΠΟΥΣΙΑΔΗΣ

βελτοῦ, παραλίας παρὰ τὴν Ἀγγιάλον πόλεως τοῦ Εὐξείνου. Ἐπίσης ἠσχολήθη μὲ ζῆλον ἀκατάβλητον εἰς τὴν ἱστορίαν διαφόρων Θρακικῶν πόλεων, ὡς τῆς Πλωτινουπόλεως, τῶν Βεργούλων, τῆς Μικρᾶς Νικαίας καὶ Νίκης, ἐσχάτως δέ, μετὰ τὴν ἀπελευθέρωσιν τῆς Θράκης, τῆς Κομοτίνης καὶ τοῦ Διδυμοτείχου, τὸ ὁποῖον μετὰ τὴν πρωτεύουσαν καὶ τὴν Ἀδριανούπολιν ἦτο ἡ σπουδαιότερα πόλις τῆς Θράκης. Ἰδιαιτέρως εἶχε ἀσχοληθῆ δια τὴν ἱστορίαν τῆς πόλεως Ἐλευθεραὶ καὶ Ἀρχαδιούπολις (Βαβὰ-Ἐσκή καὶ Λιουλιέ-Βουργάζ).

Ἄλλ' ἡ Χριστιανικὴ ἀρχαιολογία τῆς Θρακικῆς ἱστορίας ἦτο διὰ τὸν εὐσεβῆ διδάσκαλον καὶ φανατικὸν χριστιανὸν τὸ σπουδαιότερον ἀντικείμενον. Ἐντεῦθεν ἐξηγείται ἡ μελέτη του περὶ Ἀγιασμάτων, τὴν ὁποίαν εἶχε στείλει πρὸ τριῶν δεκαετηρίδων εἰς τὴν Μεσαιωνολογικὴν Ἐταιρείαν Κωνσταντινουπόλεως, ὡς καὶ αἱ ἔρευναὶ του διὰ τὴν ἱστορίαν τῆς πλουσιωτάτης ποτὲ καὶ διασήμου Μονῆς Λαμποῦς, ἀνηκούσης εἰς τὴν μητρόπολιν Ἀδριανουπόλεως.

Πλὴν ἡ σπουδαιότερα ἐργασία τοῦ Λαμπουσιάδου εἶνε ἡ ἀνέκδοτος ἱστορία τῆς γεννεείρας τοῦ Ἀδριανουπόλεως ἀπὸ τῶν ἀρχαιοτάτων μέχρι τῶν τελευταίων χρόνων, εἴτε Οὐσκουδάμα εἴτε Ὀρεστιὰς ἐλέγετο αὕτη, ἣ ἔφερε τὸ ὄνομα τοῦ Ἕλληνος μᾶλλον ἢ Ρωμαίου αὐτοκράτορος Ἀδριανοῦ. Ἡ τοποθεσία καὶ αἱ τοπωνυμίας τῆς, τὰ ἰσχυρότατα τείχη τῆς καὶ αἱ πύλαι, αἱ ἐπάλξεις καὶ οἱ πύργοι, αἱ ἐπιγραφαί, τὰ κιονόκρανα καὶ ἀγάλματα, ὅλα ἐμελετήθησαν λεπτομερῶς. Συνελέγησαν καὶ τῆ ἐπιμελείᾳ αὐτοῦ συνηθροίσθησαν τὰ ἱστορικὰ κειμήλια, νομίσματα, συντρίμματα ἀγαλμάτων, κιονόκρανα καὶ ἐπιγραφαὶ εἰς ἓνα Μουσεῖον ἀρχαιολογικόν, φιλοξενηθὲν εἰς ἓν δωμάτιον τοῦ Ζαπτείου Παρθεναγωγείου τῆς Ἀδριανουπόλεως. Τὴν δὲ πραγματείαν του περὶ τῶν τειχῶν τῆς Ἀδριανουπόλεως ἐξέδωκε πρὸ ὀλίγων ἐτῶν ἡ Γενικὴ Διοίκησις Θράκης.

Ὅλα ἀφ' ἑτέρου, τὰ μεγάλα ἱστορικὰ γεγονότα, τὰ συνδεόμενα μὲ τὴν ζωὴν καὶ τὴν τύχην τῆς πόλεως, αἱ πολιτοχίαι αὐτῆς ὑπὸ τῶν Βουλγάρων, ἡ κατάληψις τῆς ὑπὸ τῶν Φράγκων, οἱ διάσημοι ἄνδρες αὐτῆς, οἱ ἐν αὐτῇ αὐτοκράτορες, δηλαδὴ Ἰωάννης ὁ Καντακούζηνός καὶ υἱός του Ματθαῖος, Ἀνδρόνικος ὁ νεώτερος, ὁ Ἀδριανουπόλεως Γερμανὸς ἀναγορευθεὶς τὸ 1267 Πατριάρχης Κωνσταντινουπόλεως καὶ τόσα ἄλλα συνυφασμένα μὲ τὴν γηραιάν παρὰ τὸν Ἔβρον ἱστορικὴν πόλιν ἐξετάζονται ἐπιμελῶς.

Ἄλλὰ τὴν ἐπὶ Τουρκοκρατίας ἱστορίαν τῆς Ἀδριανουπόλεως τὴν ἐξετάζει ὁ Λαμπουσιάδης πολὺ λεπτομερέστερον καὶ μὲ πολὺ μεγαλύτερον ἐνδιαφέρον. Τὸ παρὰ τὸν Τόνσον ἀνάκτορον τῶν Σουλτάνων, ὅταν ἡ Ἀδριανούπολις ἦτο πρωτεύουσα τῶν Τούρκων ἀπὸ τὸ 1362 — 1453,

τὸ ἀποκληθὲν «μέγαρον τῆς τυραννίας» ἀπὸ τὸν ποιητὴν Σοῦτσον κατὰ τὴν εἰς Θράκην περιοδεῖαν του, τὰ μεγαλοπρεπῆ τζαμία καὶ οἱ θαυμάσιοι λουτροὶ αὐτῆς, αἱ στοαί, αἱ ἀγοραὶ καὶ τὰ πελασγικῆς ἀντοχῆς χάνια τῆς, οἱ χρυσοποίκιλτοι τάφοι καὶ τὰ μασωλεῖα τῶν Σουλτανοπαίδων, οἱ ὅποιοι ἐτάφησαν εἰς τὴν Ἀδριανοῦ, ὅλα τὰ βεράτια καὶ τὰ χειρόγραφα, τὰ φυλασσόμενα εἰς τὰ ἀρχεῖα τῆς πόλεως ἢ εἰς τὴν μεγάλην τουρκικὴν βιβλιοθήκην τοῦ τζαμίου Σουλτὰμ Σελήμ, ἐξετάζονται μὲ ἐξειδικιασμένην προσοχὴν καὶ ἀποτελοῦν τὰ προσφιλεῖα του θέματα.

Ἡ ἱστορία τῶν σχολείων καὶ τῆς ἱερᾶς Μητροπόλεως Ἀδριανουπόλεως, οἱ ἀκμάσαντες λόγιοι καὶ οἱ ἀρχιερεῖς ἀποτελοῦν τὸ ἐπίμαχον θέμα τῶν μελετῶν του. Πρὸς τοῦτο ἐγκύπτει καὶ ἐξετάζει καὶ μελετᾷ τὰ ἀρχεῖα τῆς Μητροπόλεως καὶ τὴν μεγάλην βιβλιοθήκην τοῦ Σχολαρχείου τῆς πόλεως—εὐτυχῶς διασωθεῖσαν κατὰ τὴν πυρκαϊάν, ἣτις ὀλίγον πρὸ τοῦ Ρωσοτουρκικοῦ πολέμου τοῦ 1878 ἀπετέφρωσε τὸ σχολεῖον—ὡς καὶ τὴν βιβλιοθήκην τοῦ Φιλεκαπαιδευτικοῦ Συλλόγου—κασίαν δυστυχῶς κατὰ τὴν μεγάλην πυρκαϊάν τῆς Ἀδριανουπόλεως ὀλίγα ἔτη πρὸ τοῦ Βαλκανικοῦ πολέμου. Διὰ τὰ σχολεῖα, τοὺς ἀρχιερεῖς, τοὺς διδασκάλους καὶ τοὺς διασήμους καὶ λογίους ἀνδρας ἐξετάζει τοὺς ὑπομνηματογράφους, τὰ δαιμόνια καὶ κολοσιαῖα ἔργα τοῦ χαλκέντερου Κ. Σάθα, διορθῶναι τὰς ἀτελείας τοῦ Σχεδιάσματος τοῦ Ματθαίου Παράνικα, συμπληρῶναι τὰς ἐλλείψεις τοῦ Καταλόγου τῶν Ἀρχιερέων τοῦ ἐκ Μαδύτου τῆς Θράκης αἰμνήστου Ἀμασειᾶς Ἀνθίμου Ἀλεξούδη, ἐξετάζει τὸν διδάσκαλον Οὐζούνογλου, τὸν κατὰ τὸ 1821 κρεμασθέντα Μητροπολίτην Ἀδριανουπόλεως Δωρόθεον Πρώιον, ὅστις, ὡς φαίνεται ἐξ ἐπιγραφῆς, εἶχεν ἀνακαινίσει τὴν ἱερὰν Μητρόπολιν.

Ἄλλ' ἐξοχωτέρως ἐν ταυτῷ δὲ καὶ συγκινητικωτέρως, εἶνε ἡ βιογραφία τοῦ Ἀδριανουπολίτου Πατριάρχου Κυρίλλου τοῦ Σ', δις πατριαρχεύσαντος μέχρι τοῦ 1821. Οὗτος ἐφησυχάζων εἰς τὴν γενέτειραν ἐκρεμάσθη κατὰ τὰς φρικτὰς ἐκεῖνας ἡμέρας τοῦ Πάσχα, ὀλίγον μετὰ τὸν Γρηγόριον τὸν Ε', ἀπὸ ἓνα παράθυρον τῆς Μητροπόλεως—ὅπερ παρέμεινεν ἔκτοτε κλειστόν, ὡς ἡ Πύλη τοῦ Πατριαρχείου—μὲ 22 προὔχοντας τῆς πόλεως.

Τέλος ἠσχολήθη καὶ μὲ τὴν βιογραφίαν τοῦ πρὸ δύο περίπου αἰῶνων μαρτυρήσαντος νέου Ἀδριανουπολίτου Ἀγίου Μαυρουδῆ τοῦ Νεομάρτυρος.

Τοιοῦτος ἐν προχείρῳ σκιαγραφία ὁ αἰμνήστου λόγιος Ἀδριανουπολίτης, εὐχομαι δέ, ὅπως καὶ ἄλλοι συμπληρώσουν τὰ κατ' αὐτόν.

ΒΙΒΛΙΟΓΡΑΦΙΑ – ΒΙΒΛΙΟΚΡΙΣΙΑ

Κώστα Γεραγά, ἀναπληρωτοῦ Γενικοῦ Διοικητοῦ Θράκης, *Ἀναμνήσεις ἐκ Θράκης 1920—1922*.

Ἀνέκαθεν ἡ ιστοριογραφία ἰδιάζουσαν σημασίαν ἀποδίδει εἰς τὰς ἐξ αὐτοψίας μαρτυρίας. Τὰ γεγονότα γίνονται ἀντιληπτά ἐν τῷ ἀμέσῳ περιβάλλοντί των. Δὲν ἀποχρωματίζονται ἐκ τῆς καιρικῆς ἀποστάσεως δὲν παρεμβάλλεται μετὰξὺ αὐτῶν καὶ τοῦ ἀφηγητοῦ ὁ ἄλλοιῶν χρόνος, ἡ δ' ἐντύπωσις καὶ ἡ συγκίνησις εἶναι ἄμεσοι καὶ καθαροί, δὲν εἶναι σχόλιον ἢ ἐρμηνεῖα ξένης ἀντιλήψεως, καὶ τὰ πράγματα τοποθετοῦνται ἐν τῇ πραγματικῇ τῶν προοπτικῇ.

Ὑπὸ τὴν ἔποψιν ταύτην σπουδαία εἶναι ἡ σημασία τοῦ ὑπὸ τὸν ἀπέρητον τίτλον: *Ἀναμνήσεις ἐκ Θράκης* δημοσιεύματος τοῦ κ. Κ. Γεραγά. Ὁ συγγραφεὺς ἔζησε τὰ ἐξαιρετικά γεγονότα, τὰ ὁποῖα διηγείται, ἐνίοτε, κατὰ περισσώτερον, ἔδρασεν ἐνεργῶς ἐπὶ τῆς σκηνῆς τῆς ἐθνικῆς τραγωδίας, ἥτις ἀπέληξε μὲ τὸσον σπαρακτικὴν κάθαρσιν.

Ἐκ πρώτης ὄψεως θὰ ἔλεγε κανεὶς ὅτι τὸ βιβλίον στερεῖται ἐνόητος καὶ ὅτι τὸ ἔγραψαν δύο ἄνθρωποι μὲ διαφόρους ἰδιοσυγκρασίας. Ὁ εἰς εὐαίσθητος εἰς πατριωτικὰς συγκινήσεις, ὁ ἄλλος ἀντικειμενικὸς χειριστὴς τῶν ἀριθμῶν ἀρεσκομένος εἰς τοὺς ψυχροὺς ὑπολογισμοὺς τῆς στατιστικῆς. Ἄλλ' ἄραγε καὶ οἱ ἀριθμοὶ δὲν ἀποτεῖνονται κάποτε εἰς τὴν καρδίαν καὶ δὲν ἐκφράζουν ἓνα θρηγῶν συγκινητικώτερον ἐνὸς ἔλεγγίου; Ὅταν οἱ ἐκτοπιθέντες ἀπὸ τοὺς Τούρκους Θράκες ἐπαλιννόστησαν εὐρέθησαν ἐν μέσῳ ἐρειπίων: 20,000 οἰκίαι εἶχον ἐντελῶς καταστραφῆ, 11,000 ἦσαν ἡμιερείωμένοι, καὶ ὅταν οἱ κάτοικοι ἐμετρήθησαν εἰς πολλὰ μέρη ἔλειπον οἱ ἡμίσεις. Ἀκούσατε καὶ ἄλλον ἀριθμὸν νὰ ὀλολύξῃ: Ἀπὸ τοὺς ἔλληνας μικρασιάτας πρόσφυγας τοῦ Καράμυτις διεσώθησαν τῶν λοιπῶν 3,500 σφαγέντων.

Ὁ κ. Γεραγάς ἔγραψε τὸ βιβλίον τοῦ ὅπως ὄφειλε νὰ τὸ γράψῃ. Ὑπῆρξε διοικητικὸς υπάλληλος, εἰς ἐκ τῶν ὀργανωτῶν τῶν ὑπηρεσιῶν εἰς τὴν καταληφθεῖσαν Θράκην. Δὲ αὐτὸν κύριον δὲν ἦτο ἡ ποιητικὴ συναρμολόγησις ζῶντων ἐντυπώσεων καὶ ὠραίων φράσεων, ἀλλ' ἡ ὅσον τὸ δυνατόν πιστοτέρα ἀπεικόνισις τῆς πραγματικότητος αἱ ἀπογραφικαὶ λεπτομέρειαι, αἱ ὀργανωτικαὶ ἐνέργειαι εἶχον δι' αὐτὸν κεφαλαῖωδες ἐνδιαφέρον. Ὁ ὑπουργὸς λυσσαλέος καὶ ἐγκληματικὸς ἀγὼν τῆς βουλγαρικῆς προπαγάνδας ἦτο ἐπόμενον νὰ ἐξεγείρῃ ἐν αὐτῷ, γνώστη τοῦ θρακικοῦ ζητήματος, τὴν μηχανικότητα τοῦ ὑπερμάχου τῆς ἀληθείας, ἥτις ἦτο ἡ ἑλληνικότης τῆς Θράκης. Ἐντεῦθεν αἱ ἀναδρομικαὶ παρεκβάσεις του καὶ οἱ στατιστικοὶ πίνακές του. Ἐκ τῶν ἀνακοινώσεών του, τῶν ἐπὶ πραγμάτων ἐρειδομένων μανθάνομεν τὴν παράδοξον πολιτικὴν τῆς ὑπὸ τὸν Σαρπὺ γαλλικῆς κατοχῆς ἐργαζομένης ὑποκεκρυμμένως ἢ καὶ ἀναφανδὸν ὑπὲρ αὐτονομίσεως τῆς Θράκης, χαρακτηριστικὸν δὲ τῶν διαθέσεων τούτων εἶναι ὅτι εἰς Γάλλος ὑπολογαγός, ὑπηρετῶν ὡς εἰρηνοδίκης ἐν Γκιουμουλτζίνῃ, ἐσχίσεν ἐπιδεικτικῶς ἐντὸς ἱζαχαροπλαστείου τὴν εἰκόνα τοῦ Βενιζέλου. Ἀπὸ τὴν διήγησιν τοῦ Γεραγά συμπληροῦμεν καὶ τὴν ἀπελλιτιστικὴν ἀνάμνησιν τῆς ἀκατανόητος ἀπανθρώπου ἀστοργίας τῆς διασυμμαχικῆς ἐπιτροπῆς, ἡ ὁποία βλέπουσα μὲ παγερά βλέμματα τὴν ἐν μέσῳ σφαγῶν, ἐμπρησμῶν, διαρπαγῶν φονικῶν ἐνεδρῶν

ἐκρίζωσιν μιᾶς φυλῆς χριστιανῶν ἀπὸ τὸ προαιώνιον πατρογονικὸν χῶμα, ἀνησυχεῖ, μήπως δὲν ἀπορμεῖνε ἀρκετὸς σίτος διὰ τοὺς Τούρκους, καὶ παρενέβαλεν ἐμπόδια εἰς τὴν ἐλευθέρῳν συμπαράλαβὴν τῆς περιουσίας τῶν ἐκπατριζομένων Θρακῶν χωρικῶν.

Αἱ Ἀναμνήσεις τοῦ κ. Γεραγᾶ διαίρουσιν εἰς 5 τμήματα· πιθανῶς τὴν διαίρεσιν ταύτην ὑπεγόρευσε ὑπηρεσιακὴ ἀντίληψις· ἀλλὰ ψυχικῶς ἀποτελοῦνται ἐκ τριῶν μερῶν τοῦ Προλόγου καὶ τῶν 7 πρώτων κεφαλαίων τῆς ἐγκαταστάσεως· καὶ ἐνεργείας τῆς ἑλληνικῆς διοικήσεως καὶ τοῦ ὑπὸ τὸν τίτλον: Ἀπόλεια καὶ ἐκκένωσις τῆς Δ. Θράκης Ε'. μέρους. Εἰς τὸ πρῶτον καὶ τρίτον μέρος ἡ φράσις προσλαμβάνει κάποτε πτέρυγας, ὑψοῦται. Εἰς τὸ δεύτερον προσγειοῦται· ὁμιλεῖ ὁ διοικητικὸς, ὁ ὄργανωτικὸς· ἐκτίθενται ἀντικειμενικῶς τὰ γεγονότα.

Ἐν τῷ Προλόγῳ τονίζων ὁ συγγραφεὺς ὅτι δὲν μετέβημεν εἰς Θράκην ὡς κατακτηταί, ἀλλ' ὡς ἐλευθερωταί, παραθέτει εὐστόχως τοὺς θαυμαστοὺς διὰ τὴν ἱστορικὴν ἀλήθειάν των λόγους τοῦ τότε Προέδρου τῆς Κυβερνήσεως, λεχθέντας κατὰ τὴν συνεδρῆσιν τῆς Βουλῆς τῆς 15 Φεβρουαρίου 1921. «Ἡ ἀπελευθέρωσις τῶν ἀδελφῶν μας ἦτο ἡ πλήρωσις ἱστορικῆς ἀνάγκης. . . Εἶναι ἡ πίστις μὲ τὴν ὁποίαν ἐγεννήθημεν καὶ ἀνετράφημεν, μὲ τὴν ὁποίαν ἐγεννήθησαν καὶ ἀνετράφησαν καὶ ἔζησαν ἡ πατέρες ἡμῶν καὶ οἱ πατέρες τῶν πατέρων ἡμῶν καὶ οἱ ἀπώτεροι ἡμῶν πρόγονοι. . . Μὲ τὴν πίστιν αὐτὴν ὁ ἑλληνισμὸς ἤγετο εἰς πάσας τὰς μαρτυρῆσας θυσίας».

Εἰς τὸ πρῶτον, τὸ εὐφρόσυτον μέρος παρακολουθοῦμεν τὰς συγκινήσεις τῆς καταλήψεως τῆς Ἀνατολικῆς Θράκης, τὴν ἀναχώρησιν τοῦ Ὑπάτου Ἀρμοστοῦ, τὴν ἀποστολὴν τῶν ἑλλήνων ὑπαλλήλων, ταξειδευόντων ἐνίοτε εἰς τὸ ἀγνωστον, χωρὶς νὰ γνωρίζουν ἂν ὁ ἑλληνικὸς στρατὸς κατέλαβε τὰς περιφερείας εἰς τὰς ὁποίας κατευθύνοντο τὸν ἑξῆλλον ἐνθουσιασμῶν τῶν ἐλευθερωμένων ὅταν αἱ ἀγαλλιώσαι πόλεις ἔπλεον εἰς τὸ κυανόλευκον· τὸ πολυσήμαντον πέρασμα τοῦ βασιλέως Ἀλεξάνδρου διὰ τοῦ Θρακικοῦ ἐδάφους, τὰ δάκρυα τῶν τῶς σκλάβων καὶ τὸ ῥάντισμα τοῦ Ἀλεξάνδρου δι' ἀνθέων ὑπὸ τῶν παρθένων τῆς Θράκης, τὴν περὶ τετιωδὴ σύλληψιν τοῦ Ταγιάρ, τὴν ἀνύψωσιν τῆς ἑλληνικῆς σημαίας ἐπὶ τῆς Ἀδριανουπόλεως καὶ τῶν Σαράντα Ἐκκλησιῶν καὶ τὴν ἔπαρσιν τῆς κυανόλευκου ἐπὶ τοῦ ἱστοῦ τοῦ Λιμεναρχεῖου Καλλιπόλεως μὲ τὴν ἐπιφώνησιν τοῦ Μητροπολίτου: Ὑψώθητι, Κύριε, ἐν τῇ Δυνάμει σου. Σῶσον, Θεέ, πιστοῦς.

Εἰς τὸ δεύτερον μέρος, βλέπομεν τὴν διοικητικὴν μηχανὴν ἀρχίζουσαν νὰ κινήται· μανθάνομεν ἄγρια ἐγκλήματα τῆς βουλγαρικῆς καταλήψεως τοῦ 1912· τὰς φοβερὰς ἐπιτάξεις των παντὸς ἑλληνικοῦ ἐμπορεύματος μὲ τὰς διαβοήτους ἰσχυρισμὰς των ἀποδείξεις, εἰς πολλὰς τῶν ὁποίων ἐγράφετο «πληρωτέα εἰς τὸν ἄλλον κόσμον», ἢ βάνουσοι ὕβρεις ἢ ὄχι· σπανίως «ὁ φέρων τὸ παρὸν εἶναι ὑποπτος καὶ συλλάβετέ τον»· βλέπομεν νὰ ἐκτίθενται τὰ ἀσύστατα ψεύδη τῶν βουλγάρων μὲ τὰς ἐπιδεικτικὰς παρελάσεις τῶν μυστακοφόρων μαθητῶν διὰ τῶν ὁδῶν καὶ ἡ πικρὰ ἀπογοήτευσις τοῦ Βόρδου ὅστις βλέπων τὰ ἀραὰ καλυβόσπιτα τῆς βουλγαρικῆς συνοικίας εἰς τὸ ἄκρον τῶν Σαράντα Ἐκκλησιῶν, ἠρώτα τὸ ἐπιτελεῖόν του: Ποῦ εἶναι ὁ βουλγαρισμὸς τῆς Θράκης ποῦ ἤλθαμεν νὰ ἐλευθερώσωμεν; βλέπομεν τὴν κακοῦργον ἐξβίασιν τῶν Βουλγάρων πρὸς ἐκχριστιανισμὸν τῶν Πομάκων· τοὺς ὁποίους ἐβάπτιζον ἠαντίζοντες μὲ νερὸν διὰ σαρόθρου, καὶ τὴν ἀνηλεῆ καυτηρίασιν τῶν Πρώσων τῆς Ἀνατολῆς ὑπὸ τοῦ Χάμδεν ἀποκαλοῦντος αὐτοὺς Οὐννοὺς καὶ Μογγόλους· βλέπομεν τὴν μεγαλόψυχον προθυμίαν τῶν Ἑλλήνων τῆς Θράκης, ὀπιτόντων εἰς λήθην τὰ ἀνεκδιήγητα μαρτύριά των, ἐτοιμῶν νὰ βοηθήσουν τὰς ἀρχὰς εἰς ἐμπέδωσιν τῆς τάξεως, καὶ τὴν Ἑλληνικὴν Διοίκησιν δωροῦσαν χιλιάδας δραχμῶν πρὸς ἀνοικοδόμησιν τζαμιῶν τὰ ὁποία εἶχον καταστρέψει οἱ Βούλγαροι, βλέπομεν κυριαρχοῦσαν ἤδη τὴν ἰσότητά καὶ τὴν εὐνομίαν, διὰ τὴν ὁποίαν ὁ δημοσιολόγος Ραῖς, μετὰ προσωπικὴν ἐρευναν, ἔγραφε πρὸς τὰς Ἑλληνικὰς ἀρχὰς: «ὁ καλύτερος ἔπαινος τὸν ὁποῖον δύναμαι νὰ κάμω διὰ

την διοίκησίν σας είναι ότι εις αὐτὴν οὐδαμῶς γίνεται αἰσθητόν, ὅτι μόλις πρὸ ὀλίγου ἔλαβε χώραν γέγονος τόσον βαρυσήμαντον ὅσον εἶναι ἡ ἀλλαγὴ καθεστώτος».

Εἰς τὸ τρίτον μέρος, τὸ θλιβερόν, βλέπομεν βαθμηδὸν πυκνούμενα τὰ σύννεφα καὶ ἐπιχειμένην τὴν ἔκπασιν τῆς καταιγίδος. Ἔρχεται ἐκ Παρισίων τὸ καταδικαστικὸν τηλεγράφημα: «ἡ Ἀνατολὴ Θράκη ἀπωλέσθη ἀτυχῶς». Ὁ λαὸς συνταράσσεται καὶ ἐτοιμάζεται πρὸς ἔξοδον. Ἀλλὰ τότε συνέβη κάτι ἀπέριως τραγικόν. Ἡ διάσκεψις τῶν Μουδανιῶν ἔδωκεν ἀφορμὴν νὰ κυκλοφορήσουν εὐάρεστοι διαδόσεις, ὅτι ἡ Ἀγγλία ἀντίστατο εἰς τὴν ἐκκένωσιν καὶ ὅτι ὁ ἑλληνικὸς στρατὸς προήλαυε κατὰ τῆς Κωνσταντινουπόλεως. Καὶ οἱ Θράκες ἐώρταζον ἔξαλλοι τὸ εὐτυχές γεγονός, ἐν ᾧ ἤδη εἶχεν ὑπογραφῆ ἡ ὀριστικὴ καταδικατικὴ των. Ἐξαφνα ὡς κεραυνὸς ἐνσκήπτει τὸ τηλεγράφημα τοῦ Νομάρχου Καλλιπόλεως: «ὑπεγράφη ἡ ἀνακοχὴ».

Καὶ ἀρχίζει τὸ μαρτύριον τῆς ἐκκενώσεως. Ὁ κ. Γεραγᾶς ἐδῶ ἀφήνει τὸ ὑπόψυχρον ὑπηρεσιακὸν ὄψος· περιγράφει ζωηρῶς τὴν πανοικειῆ ἐκκίνησιν μυριάδων ἐλλήνων, τοὺς θρήνους καὶ ὄδυμους καὶ τὰς στυγεράς κατάρας, τῶν δυστυχῶν ἀπατρίδων, βαινόντων πρὸς τὸ ἄγνωστον, λαμβανόντων ἀπὸ τῆς στιγμῆς αὐτῆς τὴν θλιβεράν προουνομίαν τοῦ πρόσφυγος. Διὰ μερικὸς ἡ Φύσις ἀμύλλεται πρὸς σκληρότητα μὲ τὴν Διπλωματίαν· ἐκπατρίζονται ἐν μέσῳ θυέλλης, ὑπὸ βροχὴν ραγαδαίαν καὶ χονδρὴν χάλαζαν.

Ἄλλαχού ἡ σκηνοθεσία μεταβάλλεται.

Ἐπὶ ἑβδομάδας τὴν ἀπὸ Ἀδριανουπόλεως πρὸς Καραγάς ἀμαξίτην ὁδὸν διέσχισε πενθίμως ἀτελεύτητος σειρὰ ἀραμιπᾶδων· οἱ ὄδηγοι ἄφωνοι, πελιδνοὶ· ἐτάραττε τὰ νεύρα ὁ ἀδιάκοπος τριγμὸς τῶν τροχῶν· ἂν ἐπῆρχετο βλάβη εἰς κανὲν τῶν φορητῶν ἐκείνων, ἑσταμάτα διὰ μᾶς ὅλη ἡ ἐπακολουθοῦσα πομπή. Ἐπῆρχοντο καὶ θάνατοι ἐπὶ τῶν ἀραμιπᾶδων ἐκείνων· ἀλλ' οἱ ἐξόριστοι πῶς ν' ἀργοπορήσουν; μία πρόχειρος κηδεία, θάψιμον τοῦ νεκροῦ εἰς τὴν παρυφὴν τῆς ὁδοῦ, καὶ ἐμπρὸς πρὸς τὸ ἄδηλον!...

Ὑπάρχουν πράγματα τῶν ὁποίων ἡ τραγικότης ὑπερβαίνει τὴν ἐκφραστικὴν δύναμιν τῶν λέξεων.

Ἐκεῖνο τὸ σφίξιμον τῆς χειρὸς τῶν ἐλλήνων ὑπαλλήλων ἀποχαιρετιζόντων τοὺς ξένους ἀξιωματικούς, ἀδυνατούντων ἀπὸ τὴν συγκίνησιν νὰ ψιθυρίσουν λέξιν, εἶναι ἐν ἀπὸ τὰ βωβὰ αὐτὰ δράματα τῆς ἐθνικῆς συμφορᾶς, ἥτις ὀνομάσθη *ἐκφραὰ* τῆς Θράκης.

Ὁ κ. Γεραγᾶς φαίνεται ἀνησυχῶν διὰ τὴν ἐτυμηγορίαν τῶν ἐπιγόνων. «Οἱ καιροὶ αὐτοὶ θὰ γίνων κάποτε παρελθόν, ὄχι πρόσφατον. Οἱ ἔγγονοι καὶ δισέγγονοι ἡμῶν θὰ σταματοῦν εἰς τὴν καμπὴν τῆς ἐθνικῆς σταδιοδρομίας· θὰ μελετοῦν καὶ θὰ κρίνουν συμβουλευόμενοι τὴν Ἱστορίαν· θὰ μᾶς κρίνουν αὐστηρῶς. Ἴσως μέχρι κατάρτας».

Δὲν δύναμαι νὰ μαντεύσω τί θὰ κάμουν οἱ ἐπίγονοι. Νομίζω ὅμως ὅτι δὲν θὰ λείψουν νὰ κήφουν ὀλίγον καὶ ἐπὶ τῶν σελίδων τῶν *Ἀναμνήσεων*. Καὶ δὲν θὰ εἶναι πρὸς ζημίαν των.

ΑΡΙΣΤ. ΚΟΥΡΤΙΑΗΣ

Νεῖο Βέη. «*Ἀνατολικὴ Θράκη*». Τὸ παρελθόν, τὸ παρὸν καὶ τὸ μέλλον αὐτῆς. Τόμος .α'. Τύποις «Σφενδόνης» 1927 16^{ον} Σ. 132.

Ὁ κατὰ τὴν τρίτην Ἐθνοσυνέλευσιν πληρεξούσιος τοῦ νομοῦ Παιδεστοῦ Νεῖο Βέης διαδραματίσας ἐνεργὸν πρόσωπον εἰς τὴν Ἱστορίαν τῆς Ἀνατολικῆς Θράκης κατὰ «τὴν τελευταίαν δεκαπενταετίαν», ἐξέδωκε τὸ ὑπὸ τὸν ἀνωτέρω τίτλον βιβλίον, ἵνα ἐπισημῶσιν, ὡς γράφει, «τὴν προσοχὴν τόσον τῶν ἐκ τῆς Ἀνατολικῆς Θράκης μετα-

ναστευσάντων Ἑλλήνων συμπολιτῶν του, ὅσον καὶ τῶν ὁμοθρήσκων του Μουσουλμάνων τῶν διατελούντων εἰς ἀπαισίαν αἰχμαλωσίαν ὑπὸ τὸ Κεμαλικὸν καθεστῶς ἀπὸ τὸν κίνδυνον Βουλγαρικῶν ἐπιδρομῶν, τὸν ὁποῖον διατρέχει ἡ ὄραια αὕτη χώρα, καθότι τὸ Κεμαλικὸν καθεστῶς δὲν δίδει σημασίαν εἰς τὴν Κωνσταντινούπολιν καὶ τὴν Θράκην καὶ μόλις πλήγμα τι ἐν Ἀσίᾳ κατὰ τῆς Τουρκίας προσλάβῃ σοβαρότητα δ' αὐτήν, οἱ κυβερνῆται τῆς Ἀγκύρας θὰ ἐγκαταλείψουν ἀμέσως τὴν Κωνσταντινούπολιν καὶ τὴν Θράκην» (σελ. 21)

Συγχρόνως «ἠθέλησε νὰ συγκεντρώσῃ τὰς Ἀναμνήσεις του διὰ τὴν περίοδον ἐκείνην καὶ τὰ στοιχεῖα τὰ σχετιζόμενα μὲ τὴν Θράκην».

Τὸ ἔργον ἀρχεταὶ ἐν εἰδει εἰσαγωγῆς μὲ τὸ Ἀνατολικὸν ζήτημα ὡς παρουσιάζεται σήμερον. Ἀκολουθοῦν ἔπειτα τὰ κεφάλαια περὶ τοῦ κινδύνου διὰ τὴν Ἀνατολικὴν Θράκην, ἡ Θράκη ἐπὶ τοῦ Σουλτάνου Ἀβδουλ Χαμίτ, ὑπὸ τοὺς Νεοτούρκους, ὑπὸ τὸν Βουλγαρικὸν ζυγόν, κατὰ τὴν ἀνακαχὴν, ἀπὸ τοῦ 1918 μέχρι 1920, ἡ ὀργάνωσις τοῦ Τζαφέρ Ταγιάρ, ἡ ἐγκαθίδρυσις τῆς Ἑλληνικῆς Διοικήσεως, ἡ ἀπέναντι τῶν ἀλλοφύλων στοιχείων πολιτικῆς τῆς Ἑλλάδος, αἱ ἐντὸς δύο ἐτῶν πρόοδοι, ἡ σημερινὴ ἐρήμωσις τῆς Θράκης, στατιστικαὶ πληροφορίες περὶ τῶν φυσικῶν ὀφθῶν αὐτῆς, τῶν προϊόντων καὶ τοῦ πληθυσμοῦ τῆς κ.τ.λ.

Μεταξὺ ἄλλων ἀναφέρει λεπτομερείας περὶ τοῦ διορισμοῦ κατὰ τὸ 1910 Ἑλλήνος νομάρχου παρὰ τῆς Τουρκικῆς κυβερνήσεως, τὰ κατὰ τὴν ἰδρυσιν τοῦ Νεοτουρκικοῦ Κομιτάτου καὶ τὰς ἐν Ἀδριανουπόλει ὑστεροβούλους ἐνεργείας τοῦ τότε λοχαγοῦ Ἰσμὲτ (τοῦ σημερινοῦ προθυπουργοῦ Ἀγκύρας) καὶ τοῦ ὑπολοχαγοῦ Ἰχσάν (τοῦ ὑποδίκου Ὑπουργοῦ τῶν Ναυτικῶν) καὶ ἐν γενεὶ ἀρχεταὶ λεπτομερείας, αἱ ὁποῖαι θὰ χρησιμεύσουν εἰς τὸν μέλλοντα ἱστορικὸν τῶν τελευταίων χρόνων τῆς Ἀνατολικῆς Θράκης.

Μ. Α. Σ.

ΑΚΑΔΗΜΙΑ

ΠΡΟΚΗΡΥΞΙΣ
ΛΑΟΓΡΑΦΙΚΟΥ ΚΑΙ ΓΛΩΣΣΙΚΟΥ ΔΙΑΓΩΝΙΣΜΟΥ

Τὸ ἐν Ἀθήναις «Θρακικὸν Κέντρον» προκηρύσσει διαγωνισμόν πρὸς συλλογὴν γλωσσικῆς καὶ λαογραφικῆς ὕλης, ἥτοι λέξεων, ἀσμάτων, παραμυθιῶν, παροιμιῶν, παραδόσεων, αἰνιγμάτων, ἠθῶν, ἐθίμων καὶ τῶν τοιούτων.

Ἡ ὕλη δέον νὰ προέρχεται ἐκ Θρακίης, νὰ εἶναι δὲ γραμμῆν ἀκριβῶς ὅπως ὑπὸ τοῦ λαοῦ λέγεται καὶ προφέρεται, χωρὶς καμμίαν προσθήκην ἢ μεταβολὴν ἐκ μέρους τοῦ συλλογέως.

Δέον ἐπίσης νὰ δηλοῦται ὁ τόπος (πόλις ἢ χωρίον) ἐκ τοῦ ὁποίου προέρχεται καθὼς καὶ τὸ ὄνομα καὶ ἡ ἡλικία τῶν ἀνθρώπων, ἀπὸ τοῦ στόματος τῶν ὁποίων κατεγράφη. (Λεπτομερεστέρας ὁδηγίας δύνανται νὰ ζητήσουν οἱ ἐνδιαφερόμενοι παρὰ τοῦ Θρακικοῦ Κέντρου τυπωμένας εἰς φυλλάδιον ἀποστελλόμενον δωρεάν). Τὰ χειρόγραφα δέον νὰ εἶναι εὐανάγνωστα καὶ ἐπὶ τῆς μιᾶς σελίδος γραμμένα.

Προθεσμία ὑποβολῆς ὀρίζεται τὸ τέλος Μαΐου 1928. Τὰ χειρόγραφα ἀποστέλλονται εἰς τὸ ἐν Ἀθήναις «Θρακικὸν Κέντρον» (Βουλῆς 18, Μέγαρον Τουρίστ).

Τὰ βραβευθησόμενα ὡς καὶ τὰ μὴ βραβευθησόμενα δὲν ἐπιστρέφονται.

Βραβεῖα ὀρίζονται :

Α' δραχ. 4000, Β' δραχ. 2000, Γ' δραχ. 1000,
Δ' δραχ. 1000, Ε' — Η' 500.

Ἡ Ἐπιτροπὴ τοῦ Κέντρου ἐπιφυλάσσει ἑαυτῇ τὸ δικαίωμα νὰ δημοσιεύσῃ ἐν ὄλῳ ἢ ἐν μέρει τὰς ὑποβληθησομένας ἐργασίας εἰς τὰ «Θρακικά».